

Tájékoztató a lemorzsolódás megelőzését szolgáló korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer bevezetéséről

A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Nkt. vhr.) 2016. november 19-ével hatályba lépő módosítása a korai iskolaelhagyás, az iskolai lemorzsolódás megelőzését szolgáló korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer működtetésének országos szintű bevezetését és az ezzel összefüggő intézményi és állami feladatok megkezdését szolgálja. Az Nkt. vhr. módosítására az Nkt. 94. § (4) bekezdés x) pontjában foglalt rendelkezés ad felhatalmazást.

Miért fontos egy ilyen korai jelző és pedagógiai támogató rendszer országos bevezetése?

A tanulói lemorzsolódás megelőzését szolgáló jelzőrendszer működtetésével az iskolai, pedagógiai sikerességet támogató megoldások, pedagógiai diagnosztizáló és fejlesztő eszközök rendszerbe foglaltnak, hatékonyabban lehetnek alkalmazhatók valamennyi hazai iskolában. Ez a köznevelés rendszerében dolgozó pedagógusok, segítő szakemberek, gyermekvédelmi szakemberek, iskolapszichológusok és a tanulók, családjaik számára is áttekinthető szakmai kereteket ad, növeli az iskolai pedagógiai munka eredményességét és annak esélyét, hogy a tanuló számára biztosított legyen a tanulmányokban történő előrehaladásához szükséges szakmai támogatás.

A bevezetés alatt álló támogató rendszer célja továbbá, hogy hozzájáruljon a Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia¹ megvalósításához, segítse a korai iskolaelhagyók² arányának 10%-ra történő csökkentését.

A Tempus Közalapítvány „Előzzük meg a lemorzsolódást!” című projektje³ kapcsán így foglalja össze a jelzőrendszer szerepét:

„A terepen dolgozók tudják talán a legjobban, hogy már néhány iskolai hét után is látszik, melyik tanulóra kell különösen odafigyelni, ki van elsősorban veszélyben a lemorzsolódás szempontjából. Ennek többféle előjele és tünete lehet, amelyeknek egy jelentős részéről valamennyi pedagógus azt gondolja, hogy fontos veszélyeztető jelzés. Ilyen például az igazolatlan hiányzás, amit szigorú adminisztratív elvárások miatt szorosan nyomon követ az iskola.

¹ 1603/2014. (XI. 4.) Korm. határozat

² A 18-24 éves korosztályban alsó középfokú végzettséggel nem rendelkezők aránya, akik az adatfelvételt megelőző 4 hétben nem vettek részt képzésben. Alsó középfokú végzettségnek tekinthető a 2011-es ISCED 2 szintje (2014-től használatos), az 1997-es ISCED 3 A, B szintje. Az indikátor az EUROSTAT munkaerő felmérésén alapul.

³ <http://oktataskepzes.tka.hu/hu/crocoos>

Vannak ugyanakkor olyan előjelek, amelyekre nincs egységes iskolai protokoll, habár hasonlóan fontos tünetei, jelzői a tanuló nehézségeinek, várható lemorzsolódásának, például az, ha a tanuló unatkozik az órán. A lemorzsolódás megelőzésében sikeresebb országok példái azt mutatják, hogy ha ezekre a jelekre is rendszerszintű nyomon követést alkalmaznak az iskolák, továbbá, ha a megfigyelt jelek kezelésére, a problémák megoldására célzott programokat indítanak, akkor jelentősen csökkenthető az iskolából lemorzsolódó fiatalok száma.

A másik ok, amiért fontos és hasznos egy jelzőrendszer kiépítése, hogy az ideális esetben a pedagógus mellett a többi lehetséges szereplő helyét is meghatározza a folyamatban. Így nincs magára hagyva a pedagógus, tudja mikor, kihez kell fordulnia és kivel tud együttműködni egy-egy, a saját kompetenciahatárain kívül eső ügy megoldása kapcsán.

A korai jelzőrendszer lényegi eleme, nevéből is adódóan a prevenció megközelítés, tehát az a szemlélet, hogy minél korábbi jelekre figyeljenek fel a rendszer szereplői, és minél kevesebb késlekedés után, lehetőség szerint valamilyen bejáratott és szakmailag megalapozott módon reagáljanak az adott fiatal helyzetére.”

A korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer azokra a helyzetekre és fejlesztést igénylő területekre kívánja felhívni a figyelmet, amelyek a lemorzsolódás elkerülésében segíthetnének – mind a tanulók, a pedagógusok szintjén, mind pedig az intézmény-fejlesztési, illetve irányítási szinten. A célja a tanulói előrehaladás, a pedagógusi és az intézményi szintű munka szakmai támogatása, a bevezetésre kerülő országos támogató rendszer szankcionáló elemeket nem tartalmaz.

Jelenleg nincs olyan hazai, országos szintű rendszer, amelyből pontosan megmondható lenne a végzettség nélküli iskolaelhagyók konkrét száma és aránya és összetétele, illetve a lemorzsolódást kiváltó tényezők pontos mértéke. Az új rendszert a szükséges támogató beavatkozások vonatkozásában tényleges figyelemfelhívó jelzésként lehet majd kezelni, ezen keresztül pedig az iskolák számára az igényelt pedagógiai fejlesztések tervezésének megalapozásaként használni.

A rendszer alapvető funkciója tehát a pedagógiai támogatás, hozzájárulás a sikeresebb és eredményesebb iskolai, tanulmányi előrehaladáshoz.

A jelzőrendszer működése

Az Nkt. és az Nkt. vhr. meghatározza a jelzőrendszer általi adatgyűjtés alanyait jelentő tanulói kört és a lemorzsolódás kockázata mögött álló jellemzőket. Az Nkt. vhr-ben rögzített jellemzők szignifikáns kapcsolatot mutatnak a lemorzsolódáshoz vezető iskolai tanulói kudarcokkal. A diagnosztikus céllal is működtetésre kerülő jelzőrendszer elősegíti a gyengébben teljesítő, ill. az iskolai előrehaladást nehezítő problémával küzdő tanulók esetében az egyéni szükségletekre reagáló, mielőbbi támogató pedagógiai beavatkozások meghatározását, a pedagógiai-szakmai szolgáltatások célzott biztosítását az iskola részére.

A korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer kizárólag azon tanulói csoport vonatkozásában kezel majd összesített adatokat, akik az Nkt. 4. § 37. pontjában foglalt rendelkezésnek megfelelnek:

„37. lemorzsolódással veszélyeztetett tanuló: az a tanuló, akinek az adott tanévben a tanulmányi átlageredménye közepes teljesítmény alatti vagy a megelőző tanévi átlageredményéhez képest legalább 1,1 mértékű romlást mutat, és esetében komplex, rendszerszintű pedagógiai intézkedések alkalmazása válik szükségessé”

A jelzőrendszer által kezelt, a lemorzsolódással való veszélyeztetettség mögött álló okokat kizárólag ezen, a fentiek szerinti alacsony szintű, ill. romló tanulmányi eredményt mutató tanulók vonatkozásában kell értelmezni. A jelzőrendszer tehát nem terjed ki pl. a külföldön - itthoni magántanulói jogviszony mellett – tanulmányokat folytató, vagy pl. a versenyszerű sportolás miatt magántanulói jogviszonyban álló, megfelelő, és így az Nkt. 4.§ 37. pontja szerinti rendelkezés alá nem eső iskolai eredménnyel rendelkező tanulókra.

Az országos korai jelző- és pedagógiai támogató rendszerben a romló tanulmányi eredményt mutató tanulók számára az iskola által javasolt pedagógiai támogatás okait is szükséges lesz megjelölni, amely lehet pl.

- alacsony tanulmányi eredményből adódó ok,
- bukás, évisméltés,
- a magatartásban tetten érhető okok,
- a szorgalom minősítésében megmutatókozó probléma (motiváció)
- hiányzás,
- szociális helyzetre visszavezethető ok, stb.

Az Európai Unió egyes államaiban működtetett korai jelzőrendszerek jellemzően az alsó középfokon kezdik a szűrést majd ehhez igazodóan a pedagógiai támogatást. A bevezetésre kerülő országos támogató rendszer is ezt az európai példát követi, az iskolai nevelés-oktatás ötödik-tizenkettedik évfolyamán határozza meg azt a szakaszt, amelyre a jelzőrendszer kiterjed.

Az adatgyűjtést a KIR-hez kapcsolt adatgyűjtési felület segíti majd, amely már önmagában tartalmazza a teljes feladatellátási, illetve ellátott feladatstruktúrát, ezért az adatok feldolgozásakor országos, területi és ellátott feladati (közismereti, szakképzési), fenntartói, fenntartótípusi összehasonlítható adatok fognak rendelkezésre állni. A támogató informatikai rendszerbe továbbá minden lehetséges esetben automatikusan becsatornázásra kerülnek az iskolai lemorzsolódásban érintett feladatellátási helyen nevelés-oktatásban résztvevő tanulók adatai az októberi KIRSAT adatszolgáltatáson alapuló köznevelési statisztikából, illetve a mindenkori országos kompetenciamérési adatokból. Az általános intézményi adatokon kívül elérhetőek lesznek a felhasználó számára az intézmény utolsó, aktuális statisztikai adatszolgáltatásában az adott statisztikai feladatellátási helyére vonatkozóan megadott, a lemorzsolódás szempontjából relevanciával bíró statisztikai adatok (hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű, beilleszkedési, tanulási magatartási nehézséggel küzdő, évisméltésre kötelezett, magántanuló, stb.), illetve az adott feladatellátási hely tanulóinak az országos kompetenciamérésen az elmúlt öt évben elért átlageredményei.

Másrészt a korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer működtetését intézményi és járási szintre helyezve azt a szakmai követelményt érvényesíti, mely szerint az adatok többrétű – intézményi/telephelyi, területi, országos – elemzésnek vethetők alá, így segítve a beavatkozások pontosabb tervezését.

Az iskola tanulói szintű adatai járási, illetve országos szinten aggregált, személyazonosításra alkalmatlan formában kerülnek feldolgozásra.

Az iskolának a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók létszámát összesítve, valamint az alkalmazott intézkedéseket feladat-ellátási helyenként összesített formában a tanév első félévére vonatkozóan február 10-éig, második félévére vonatkozóan június 30-áig kell továbbítania a pedagógiai-szakmai szolgáltatást végző Oktatási Hivatal számára.

Az Oktatási Hivatal az adatok alapján szaktanácsadók, szakértők bevonásával javaslatot tesz majd a pedagógiai eredményességet javító pedagógiai, oktatásszervezési intézkedésekre és az iskola és fenntartója számára szükséges pedagógiai-szakmai támogatást biztosít. Értékeli továbbá a lemorzsolódás csökkentése érdekében megvalósított pedagógiai tevékenységek előrehaladását is, amelyről tanévenként két alkalommal tájékoztatást nyújt mind az intézmény, mind annak fenntartója számára.

Az iskoláknak nyújtott pedagógiai-szakmai támogatás

A korai iskolaelhagyás csökkentése érdekében bevezetésre kerülő korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer célja, hogy a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók azonosítása a megelőzés érdekében kellő időben és strukturált formában történhessék, természetesen személyazonosításra alkalmatlan módon. A jelzőrendszer hozzájárul továbbá, hogy az iskola igényeiknek és szükségleteiknek megfelelő szakmai támogatást kapjanak a lemorzsolódás megelőzését szolgáló pedagógiai munkájukhoz.

Az iskolák az általuk feltárt és az országos adatokkal is összevetett figyelmeztető jelek alapján meghatározzák a lemorzsolódás veszélyének kitett egyes tanulóik egyéni szükségletein alapuló támogatás módját, amely lehet a tanulást támogató pedagógiai segítség, gyermekjóléti szolgáltatás, iskolapszichológus, iskolai szociális munkás, a család, stb. bevonása. Az iskolák mellett a folyamat részese az Oktatási Hivatal a pedagógiai szakmai szolgáltatások feladatának ellátásán keresztül. Az Oktatási Hivatal a telephelyi és intézményi szintű, számára aggregált formában, évfolyamonkénti és – ahol releváns – tantárgyankénti bontásban továbbított adatok alapján a területi szervezeti egységein (Pedagógiai Oktatási Központok) keresztül szakértők és szaktanácsadó pedagógusok bevonásával ad szakmai támogatást az iskolavezetésnek és az érintett pedagógusoknak a lemorzsolódás megelőzésében eredményes pedagógiai – tanulást segítő, tanulói értékelésben hatékony – módszerek alkalmazásához.

Az Oktatási Hivatal számára ezen feladatokat a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokról, a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat ellátó intézményekről és a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokban való közreműködés feltételeiről szóló 48/2012. EMMI rendelet írja elő.

A korai jelző- és pedagógiai támogató rendszerre vonatkozó fejlesztési tervek

A rendszer működtetéséhez kapcsolódó további fejlesztés keretében valósul meg a tervek szerint az iskolaadminisztrációs rendszerekkel (IAR) történő informatikai kapcsolat minél szélesebb körű kiépítése. Az intézményi adminisztrációs rendszerek – e-naplók - az intézményi, tanulói szintű, és pedagógus-törzsadatok kezelését is végzik, valamint rögzítik a feladatellátás és oktatásszervezés adatait.

Az Oktatási Hivatal a honlapján (www.oktatas.hu) megjelentetett szakmai anyagokkal, jó gyakorlatokkal is segíti az iskolák lemorzsolódás megelőzésében végzett munkáját.

Készítette:

EMMI, Köznevelésért Felelős Helyettes Államtitkárság

Oktatási Hivatal